

Wally zwiedza Świat!
11(63)
TYGODNIK
CENA
3,50 zł

Wally poznaje historię świata!

Wczesne Średniowiecze

Topory

Konie

Barbarzyńcy

ISBN 83-87911-69-0
INDEKS 354910

NOWE NAKLEJKI I ŁAMIGŁÓWKI WALLY'EGO

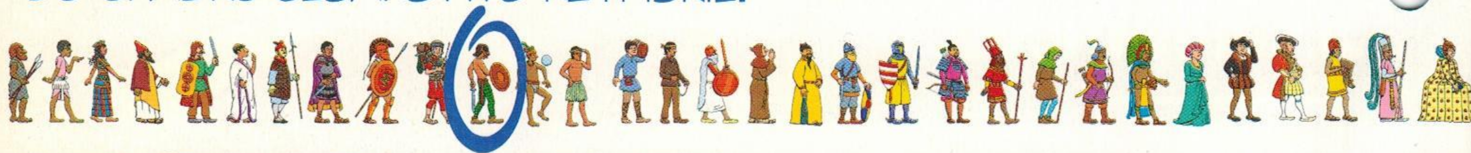

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

W TYM TYGODNIU BĘDĄ NAM POTRZEBNE POCHODNIE - WYRUSZAMY BOWIEM W CZASY, KTÓRE BYŁY NAZYWANE MROKAMI ŚREDNIOWIECZA! DOWIEMY SIĘ WSZYSTKIEGO O DZIKICH, WOJOWNICZYCH PLEMIONACH, KTÓRE - CHOĆ SŁABIEJ ROZWINIĘTE OD RZYMIAN - DOPROWADZIŁY DO UPADKU CESARSTWO RZYMSKIE.

BRRR MAKABRA

RZYMIANIE UWAŻALI GERMANÓW ZA OKRUTNYCH, NIEOKRZESANYCH BARBARZYŃCÓW, OPĘTANYCH ŻĄDZĄ ZNISZCZENIA. TWIERDZILI, ŻE CZĘSTO SIĘ UPIJAJĄ, MAJĄ NIEMIŁO BRZMIĄCY JĘZYK I BRUDNE WŁOSY, ŚMIERDZĄCE ZJEŁCZAŁYM MASŁEM.

ŚREDNIOWIECZNA EUROPA

lata 200 - 800 n.e.

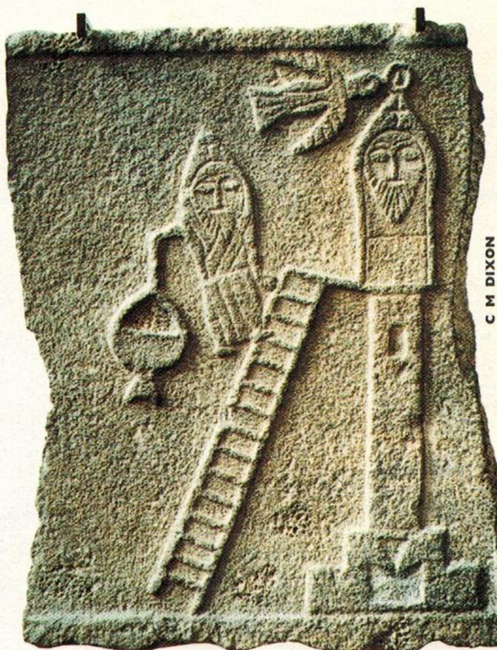
RZYMIANIE WŁADALI CAŁĄ EUROPĄ PRZEZ SETKI LAT. PÓŹNIEJ PLEMIONA BARBARZYŃCÓW ZACZĘŁY WKRACZAĆ W GRANICE CESARSTWA, KTÓRE ROZBIŁY NA MAŁE KRÓLESTWA. CYWILIZOWANY ŚWIAT WILLI I TÓG ZNIKNĄŁ, - ZACZĘŁA SIĘ EPOKA ŚREDNIOWIECZA.

CM

C M DIXON

Centrum rzymskiej cywilizacji znalazło się w Bizancjum. W Cesarstwie Bizantyjskim można było ujrzeć zadziwiające rzeczy, np. chrześcijańscy mnisi siedzieli na wysokich kolumnach i modlili się. Szymon Słupnik siedział tak 37 lat! Inni mnisi przynosili mu na górę jedzenie.

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

ok. 200 r.	BARBARZYŃSKIE PLEMIONA Z EUROPY PÓŁNOCNEJ I WSCHODNIEJ ZACZĘŁY NAJEŻDŻAĆ CESARSTWO RZYMSKIE.
ok. 330 r.	KONSTANTYN, PIERWSZY CHRZEŚCIJAŃSKI CESARZ RZYMU, BUDUJE STOLICĘ WSCHODNIEGO CESARSTWA I NAZYWA JĄ KONSTANTYNOPOLEM.
476 r.	ZACHODNIE CESARSTWO UPADŁO. OSTATNIEGO CESARZA GOCI ZMUSILI DO USTĄPIENIA Z TRONU.
410 r.	ALARYK I WIZYGOCI ZŁUPILI RZYM. RZYMIANIE OPUŚCILI BRYTANIĘ. OD TEGO CZASU PRZYJMUJE SIĘ UMOWNY POCZĄTEK ŚREDNIOWIECZA.
lata 527-565	JUSTYNIAN ZOSTAŁ CESARZEM WSCHODNIORZYMSKIM. ODZYSKAŁ ITALIĘ I PÓŁNOCNĄ AFRYKĘ Z RĄK BARBARZYŃCÓW.
lata 768-814	KAROL - KRÓL WSZYSTKICH FRANKÓW TWORZY WIELKIE IMPERIUM.

SŁOWNICZEK

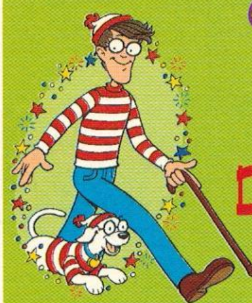
BARBARZYŃCY - DZIKIE, WALECZNE PLEMIONA, KTÓRE NIE BYŁY CYWILIZOWANE.

BIZANCJUM - INNA NAZWA CESARSTWA WSCHODNIORZYMSKIEGO. KONSTANTYNOPOL NOSIŁ PIERWOTNIE NAZWĘ „BIZANCJUM".

PAPIEŻ - GŁOWA KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO.

WIEKI CIEMNE - OKRES DZIEJÓW, W KTÓRYM WIELE WYDARZEŃ NIE BYŁO ZAPISANYCH, DLATEGO NIKNĄ ONE W MROKACH HISTORII I MAŁO O NICH WIEMY. OKRES TEN NAZYWANY JEST TEŻ WCZESNYM ŚREDNIOWIECZEM. TRWAŁ DO XI W.

CZĘŚĆ 11

W DROGĘ!

DOBRE POMYSŁY
WIELKIE ZMIANY 2

Z NOTATNIKA WENDY
ŚWIAT WOJOWNIKÓW 4

KOMIKS
KAROL WIELKI 6

SŁYNNI LUDZIE
ATTYLA – „BICZ BOŻY" 8

DLA UWAŻNYCH 10

PODRÓŻE W CZASIE
KRES CESARSTWA 12

PODRÓŻE W CZASIE
NOWY RZYM 14

PRZYGODY WALLYEGO
WALLY I GOCKI KIELICH 16

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI 20

SZUKAJ I ZNAJDŹ

W TYM NAPRAWDĘ STRASZNYM NUMERZE UKRYTO WANDALA I CZTERY RZECZY. CZY MOŻECIE JE ZNALEŹĆ? PONADTO POSZUKAJCIE OSIEM HEŁMÓW TAKICH JAK TEN!

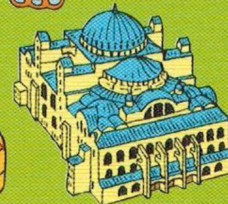

DOBRE POMYSŁY

WIELKIE ZMIANY

BARBARZYŃCY WĘDROWALI PO EUROPIE, WALCZYLI Z RZYMIANAMI I INNYMI LUDAMI, KTÓRE NAPOTKALI NA DRODZE.

Najeźdźcy

Do 200 r. n.e. Rzymianie mieli wielkie imperium, ale wkrótce szczęście przestało im sprzyjać. Ciągle atakowały ich plemiona z północnej i wschodniej Europy oraz Persja. Rzymianie nie rozumieli języka obcych przybyszów. Uważali, że ich mowa brzmi jak bełkot. Dlatego nazwali ich „barbarzyńcami", co znaczy „bełkoczący"! Stopniowo barbarzyńcy podbili całe Cesarstwo Rzymskie. W 410 r. n.e. Ostrogoci zaatakowali sam Rzym.

Frankowie wyruszyli na zachód z terenów nad Renem. Osiedlili się w Galii, którą później nazwano od ich imienia Francją. Król Chlodwig uczynił Paryż stolicą królestwa.

- KIM BYLI WIZYGOCI?

- GOTAMI, KTÓRZY CZĘSTO SKŁADALI WIZYTY.

MORZE PÓŁNOCNE

PIKTOWIE

Plemię Sasów ruszyło do Brytanii

SASI

wieś Sasów

BRYTANIA

FRANKOWIE

rz. Ren

OCEAN ATLANTYCKI

GALIA

Bitwa na Polach Katalaunijskich

HUNOWIE

Alpy

WANDALOWIE

Hunowie palili osady wrogów

HISZPANIA

GOCI

Rzym

Goci i Wandalowie osiedlili się w Hiszpanii

Goci atakują Rzym

Plemię Wandalów wkracza do Afryki

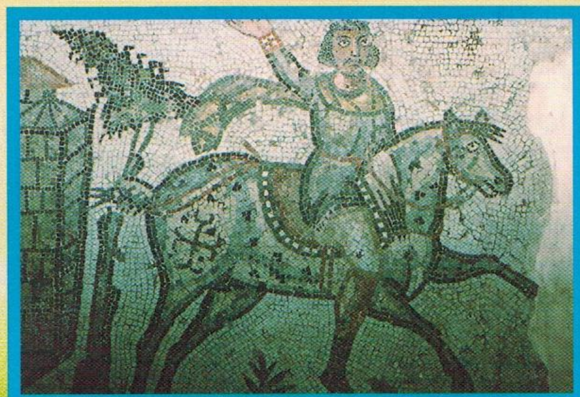
ITALIA

Kartagina

WANDALOWIE

Wandalowie wędrowali z rodzinami

AFRYKA

C M DIXON

Wandalowie opanowali Hiszpanię, potem północną Afrykę, gdzie założyli w 439 r. n.e. królestwo. Ta mozaika pokazuje wandalskiego osadnika, przejeżdżającego przez swoją posiadłość.

ROGOWY PROBLEM

BARBARZYŃCY OZDABIALI BYDLĘCE ROGI I ROBILI Z NICH NACZYNIA DO PICIA. CZY POTRAFICIE ODCZYTAĆ NAZWY PLEMION UKRYTE NA ROGU?

Ta złota broszka huńska ma kształt owada, nazywanego cykadą. Nosił ją zapewne możny Hun, może nawet sam Attyla!

C M DIXON

Hunowie przybyli do Europy ze stepów Azji.

SŁOWIANIE

WANDALOWIE

HUNOWIE

rz. Wołga

obóz Attyli

Po przybyciu hord Hunów Goci ruszyli na południe

Attyla był wodzem Hunów

GOCI

rz. Dunaj

MORZE CZARNE

MORZE KASPIJSKIE

Konstantynopol miał potężne mury, chroniące przed najeźdźcami

Konstantynopol

PERSJA

GOCI

gocki wojownik

Rzymianie przenieśli stolicę do Konstantynopola

GRECJA

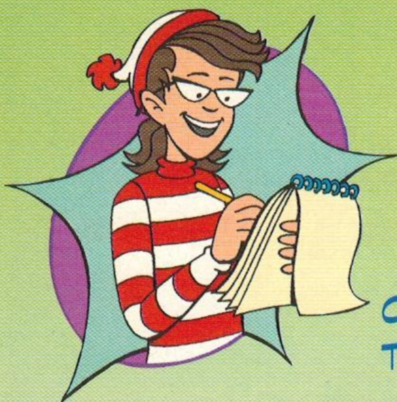
Granica Cesarstwa Rzymskiego

Pomimo tego co myśleli Rzymianie, niektórzy barbarzyńcy byli cywilizowani! Król Ostrogotów, Teodoryk, był fundatorem wielu pięknych budowli w Rawennie, w Italii.

C M DIXON

MORZE ŚRÓDZIEMNE

Jerozolima

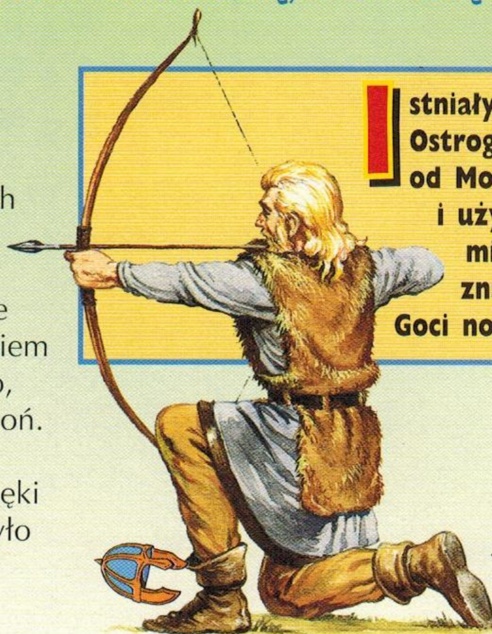
Z NOTATNIKA WENDY

ŚWIAT WOJOWNIKÓW

OK. 400 R. N.E. EUROPĘ ZAMIESZKIWAŁO WIELE PLEMION. TERAZ DOWIECIE SIĘ, CZYM SIĘ OD SIEBIE RÓŻNIŁY.

Oto Got

Rzymianie nazywali wiele ludów „barbarzyńcami" – prawie wszystkich, których nie lubili! Jednak barbarzyńcy nie byli jednakowi. Goci, Frankowie i Wandalowie mówili językiem podobnym do niemieckiego, ale nosili różne ubrania i broń. Niektóre plemiona były waleczniejsze niż inne. Dzięki temu Rzymianom łatwiej było rozpoznać, kto ich atakuje!

Istniały różne plemiona Gotów. Ostrogoci (po lewej) żyli na północ od Morza Czarnego. Walczyli pieszo i używali długich łuków. Wizygoci mieszkali na zachód od nich. Byli znani z jasnorudych włosów. Inni Goci nosili brody i miecze.

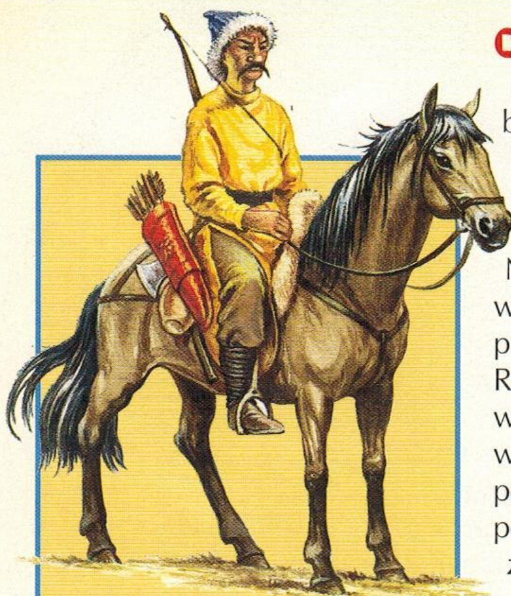

WARTO WIEDZIEĆ

BARBARZYŃSKIE PLEMIONA W CZASIE POKOJU ZAJMOWAŁY SIĘ RZEMIOSŁEM. KIEDY NIE BYŁY W BITEWNYM SZALE, PRODUKOWAŁY PIĘKNE WYROBY METALOWE I ORYGINALNĄ BIŻUTERIĘ.

Ciche życie

Nie wszyscy „barbarzyńcy" byli dzikimi wojownikami. Wielu Gotów i Wandalów żyło spokojnie wokół granic Cesarstwa Rzymskiego. Nie mieszkali w luksusowych willach i nie budowali pięknych świątyń takich jak Rzymianie. Większość z nich wiodła proste życie, pracując w gospodarstwach lub posiadłościach, gdzie uprawiała pola i hodowała zwierzęta.

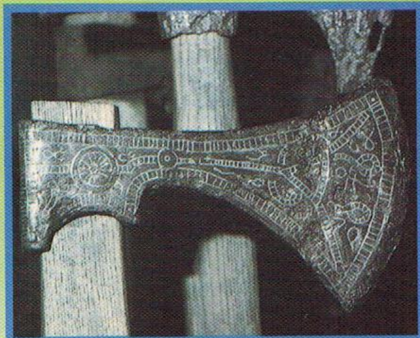

Jeżdżący konno Hunowie lubili wojnę i atakowali zarówno inne plemiona, jak i Rzymian. Mieli krótkie drewniane łuki i strzały. Przemieszczali się szybko na małych koniach.

Pomocne dłonie

Kiedy Hunowie przybyli do Europy z Azji, zmusili inne plemiona do wędrówki na zachód. To zbliżyło Gotów do Rzymian. Niektórzy Goci nawet prosili Rzymian o pomoc! W zamian oferowali powstrzymanie innych plemion barbarzyńskich. Rzymianie musieli zgodzić się na „pomoc" swoich nowych sprzymierzeńców.

Ten barbarzyński topór ma piękne srebrne ornamenty na żelaznym ostrzu. Jego właściciel raczej wolał wieszać go na ścianie, niż ryzykować uszkodzeniem go w walce z Rzymianami.

Frankowie walczyli pieszo, używając metalowych toporów, którymi rzucali we wrogów. Mieli też włócznie o metalowych grotach. Frankowie nie nosili hełmów, ale mieli dziwne fryzury. Ich głównymi wrogami, poza Rzymianami, byli Galowie.

- JAK SIĘ NAZYWA NAJLEPSZA STOŁÓWKA W GERMANII?

- BAR - BARZYŃCA.

Galowie byli Celtami. Mieszkali na terenie obecnej Francji. Galowie zostali podbici przez Rzymian. Ulubionym orężem Celtów były miecze. Niektórzy celtyccy wojownicy wkładali kolczugi chroniące ciała.

Barbarzyńscy wojownicy wieszali broń u pasa, który był zapinany na pięknie zdobioną klamrę.

ANCIENT ART & ARCHITECTURE COLLECTION LTD

NA PODBÓJ!

BARBARZYŃCY OPUŚCILI SWOJE DOMY, BY ZDOBYĆ NOWE ZIEMIE W EUROPIE I W AFRYCE. CZY WIECIE, JAKIEJ BRONI UŻYWALI W WALCE?

T - - Ó -

- I - - Z

D - - - Y

- - O - Y

KAROL WIELKI

KAROL - KRÓL FRANKÓW - RZĄDZIŁ OGROMNYM IMPERIUM. BYŁ BARDZO BOGATY I POTĘŻNY. MIAŁ WIELE PAŁACÓW. W JEDNYM Z NICH BYŁ NAWET BASEN Z OGRZEWANĄ WODĄ!

Po zdobyciu Rzymu przez barbarzyńców Cesarstwo Rzymskie rozpadło się na wiele królestw, takich jak państwo Franków w Galii. W roku 742 królowi Franków urodził się syn, któremu dano na imię Karol. Chłopiec wyrósł na tak wspaniałego przywódcę, że ludzie mówili na niego Charlemagne (czytaj: „szar-le-man"), czyli Karol Wielki.

W 768 roku Karol został królem i rozpoczął panowanie, podbijając swoich sąsiadów. Następnie pomógł papieżowi pozbyć się Longobardów, którzy najechali północną Italię i założyli tam królestwo. Karol Wielki opanował dużą część Europy, a w Hiszpanii zatrzymał muzułmanów i nie pozwolił im podążać dalej na północ.

Karol Wielki wprowadzał chrześcijaństwo w podbitych krajach. Budował również szkoły i zachęcał ludzi do nauki, choć sam nie należał do ludzi wykształconych (podobno czytał i pisał bardzo słabo!).

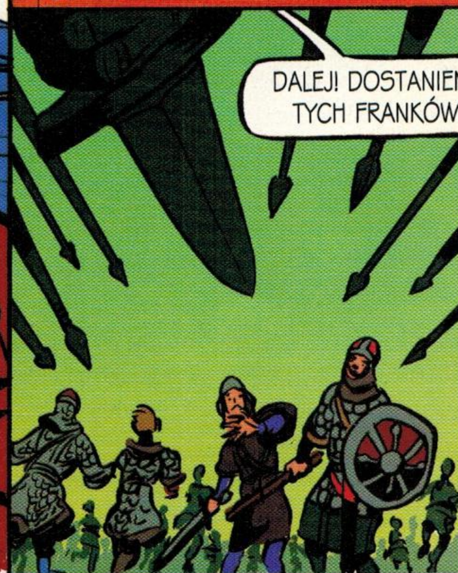

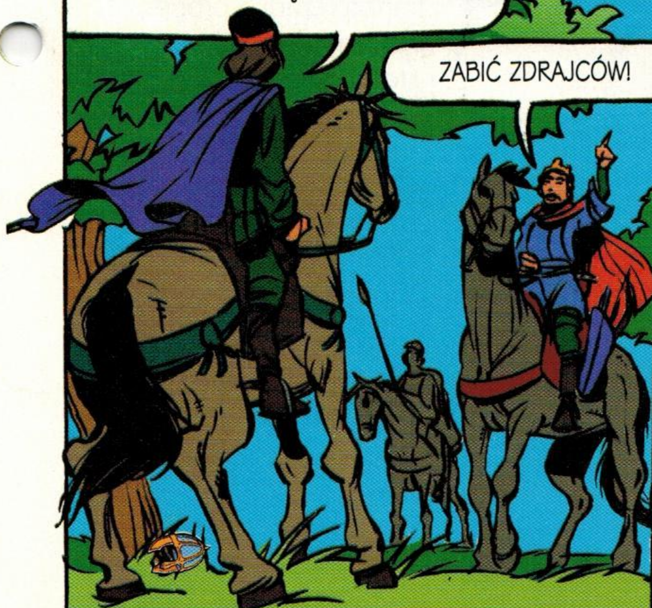

5 Imperium Karola było coraz większe i większe. Ale nie wszystko przychodziło mu z łatwością. Rok później...

JAKIE PRZYNOSISZ WIEŚCI?

NASZA ARMIA ZOSTAŁA POKONANA W HISZPANII. MUSIELIŚMY SIĘ WYCOFAĆ.

ATTYLA „BIC

KIEDY WIELKA ARMIA ATTYLI NICZYM GRZMOT WTARGNĘŁA ZE WSCHODU, WSZYSTKICH OGARNĘŁA PANIKA.

Człowiek czy potwór?

Attyla był najokrutniejszym ze wszystkich barbarzyńców. Rzymianie nie wierzyli, że to człowiek. Według legendy jego matka była czarownicą, a ojciec psem gończym! W 443 r. Attyla został wodzem plemienia, zwanego Hunami.

Hunowie pochodzili z zimnych równin środkowej Azji. Nie budowali miast. Byli nomadami i żyli w namiotach. Hodowali stada koni i bydła i organizowali wyprawy łupieżcze.

TONY STONE IMAGES

Postrach ludzi

Zgodnie z opisami kronikarzy Attyla był karłem. Miał wielką głowę, głęboko osadzone oczy i bardzo rzadką brodę. Przywiódł Hunów ze stepów Azji aż do Europy, którzy palili, gwałcili i mordowali. Nazywano go „biczem Bożym". Mówiono, że „trawa nie rosła tam, gdzie stąpał jego koń".

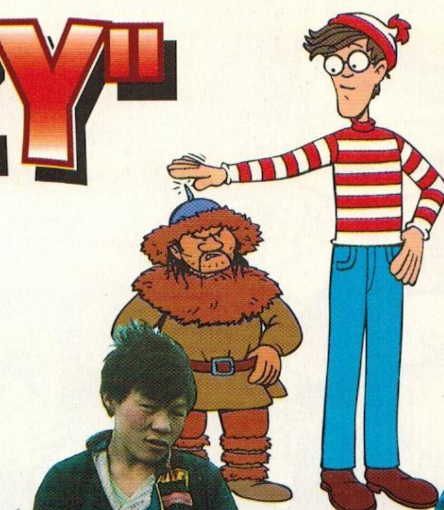
Dzicy jeźdźcy

Hunowie wszędzie jeździli konno. W czasie bitwy z dzikim wrzaskiem szarżowali na wroga i zasypywali go gradem strzał. Nic dziwnego, że ludzie się ich bali! Hunowie tak długo nosili ubrania, aż się zużyły i same z nich spadły. Podobno jedli tylko rośliny i surowe mięso!

BRRR MAKABRA

IMIĘ ATTYLI STAŁO SIĘ SYMBOLEM ŚLEPEGO ZNISZCZENIA. NAJECHAŁ ITALIĘ, GDZIE ZBURZYŁ WIELE MIAST. NASTĘPNE POKOLENIA LEDWO MOGŁY ROZPOZNAĆ RUINY WIELKIEGO NIEGDYŚ MIASTA - AKWILEI.

Z BOŻY"

-KTO MIAŁ BYĆ NASTĘPCĄ ATTYLI?
- B-TTYLA!

Hunowie pochodzili z tej samej części Azji co plemię Mongołów, które najechało Europę 800 lat po Attyli. Dziś ich potomkowie (poniżej) są spokojniejsi.

THE HUTCHISON LIBRARY

Silny sojusz

W r. 451 Attyla najechał Galię, a rok później Italię. Rzymianie zawarli sojusz z Frankami i jednym z barbarzyńskich plemion i odparli Hunów. W 453 r. Attyla zmarł, ale nie zginął na polu bitwy. Pękła mu tętnica i zadławił się krwią!

Upadek Hunów

Po śmierci Attyli Hunowie byli już znacznie słabsi. Ich państwo zostało rozbite przez germańskich Gepidów pod wodzą króla Alderyka. Później na miejsce Hunów przybywali ze wschodu Awarowie i Węgrzy.

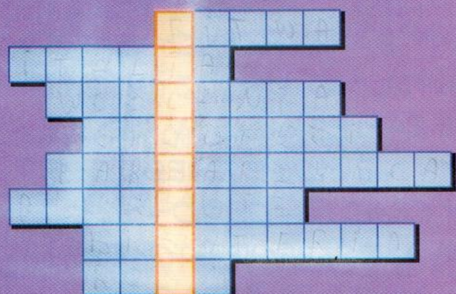
Hunowie potrafili okręcać się w siodle i strzelać z łuku do tyłu. Nauczyli się tego od innych wspaniałych azjatyckich jeźdźców - Partów.

C M DIXON

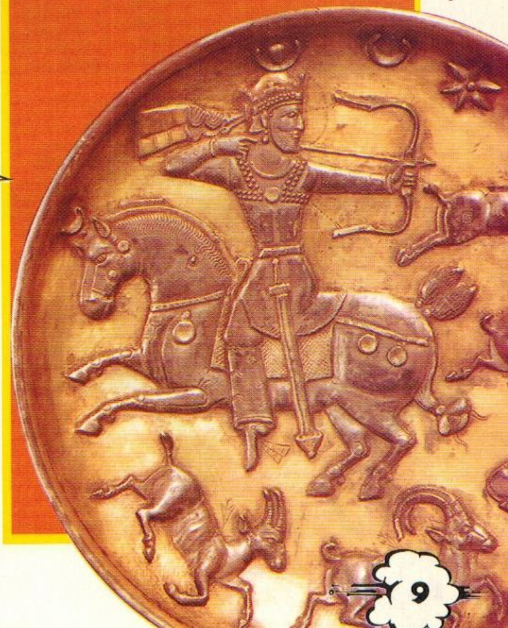
STRASZLIWY WOJOWNIK

ROZSZYFRUJ SŁOWA I WPISZ JE DO KRZYŻÓWKI, ABY ODCZYTAĆ IMIĘ WALECZNEGO WOJOWNIKA!

WATBI
TAILIA
NIAWŁÓCZ
ZYWICIGO
RBARZYCAŃBA
ROWAWIEA
TEBIŻURIA
MYRZ

WIZYTA WIZYGOTA

CI ROZBIJAJĄCY KOLUMNY BARBARZYŃCY SĄ PRZERAŻAJĄCĄ ZBIERANINĄ, MOI DRODZY. SPOWODOWALI WIELKIE ZAMIESZANIE W RZYMIE (W DODATKU NA FORUM - NIE MOGĘ ZNIEŚĆ TEGO WIDOKU). CHYBA TO ICH CZAS NA OBIAD - CZY DOSTRZEGLIŚCIE SCHOWANEGO POD STOŁEM NIESZCZĘŚNIKA, KTÓRY UMIERA ZE STRACHU? ZNAJDŹCIE MNIE, A POTEM, MOI MILI, PRZESZUKAJCIE TO

SKUPISKO PRZERÓŻNYCH KATASTROF, BY ODNALEŹĆ:

- TRZECH KRZYCZĄCYCH RZYMIAN.
- DWÓCH OKOPCONYCH WOJOWNIKÓW.
- TRZYNAŚCIE KIEŁBASEK.
- ŁYSEGO BARBARZYŃCĘ.
- ILE DREWNIANYCH TARCZ JEST NA RYSUNKU?
- GDZIE PASUJE TA „ŁATA"?

- CO BARBARZYŃCY MAJĄ NAJGORSZEGO?

- CHARAKTER.

KRES CESARSTWA

NAWET BARBARZYŃCY UWAŻALI RZYM ZA NIEZWYKŁE MIEJSCE - DLATEGO KAŻDY CHCIAŁ WZIĄĆ SOBIE Z NIEGO COŚ NA PAMIĄTKĘ!

Słaby Rzym

Po 400 r. n.e. Rzym znalazł się w tarapatach. Niebezpiecznie było zostać cesarzem – często ich mordowano! Generałowie walczyli między sobą, niewielu mężczyzn wstępowało do armii i Cesarstwo stawało się coraz słabsze! Rzymianie nawet płacili barbarzyńcom, by ich chronili. Sami nie byli w stanie bronić swoich granic i barbarzyńcy dotarli do bram Rzymu.

Barbarzyńcy lubili zabierać pamiątki do domu, by przypominały im ich zwycięstwa! Ta piękna srebrna czarka rzymska została znaleziona w Danii.

BRIDGEMAN ART LIBRARY

Atak Wizygotów

Koniec nadszedł pewnej sierpniowej nocy w 410 r. n.e. W Rzymie panowała fala upałów, kiedy zaatakował król Wizygotów Alaryk. Hordy germańskich wojów wdarły się do miasta. W ciągu trzech dni obrócili w perzynę stolicę imperium.

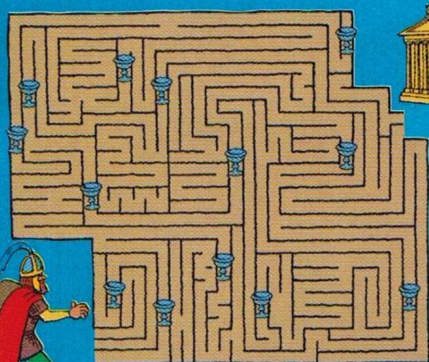
Kiedy Wizygoci zaatakowali Rzym, mieszkańcy uciekli. Najeźdźcy skradli skarby Rzymian i zrównali z ziemią ich domy. Na wspaniałych podłogach ozdobionych mozaikami palili ogniska!

BRRR MAKABRA

W 546 R. GOCI ZNISZCZYLI RZYM JESZCZE BARDZIEJ NIŻ WANDALOWIE. ROBILI WYŁOMY W MURACH, PALILI BRAMY, WYSIEDLALI LUDNOŚĆ. ROZBIJALI NAWET ŁUKI AKWEDUKTÓW. PONAD MIESIĄC RZYM BYŁ BEZLUDNY!

PAL I GRAB!

TEN WIZYGOT SPIESZY SIĘ, BY SPLĄDROWAĆ FORUM ROMANUM. ILE RZYMSKICH „PAMIĄTEK" ZAGRABI PO DRODZE?

Koniec imperium

Nastąpił kres dotychczasowego stylu życia Rzymian. W 476 r. n.e. germański wódz Odoaker usunął z tronu ostatniego cesarza rzymskiego Romulusa Augustulusa. Odoaker ogłosił się królem Italii i założył nową stolicę w Rawennie. Był to faktyczny koniec zachodniego Cesarstwa Rzymskiego!

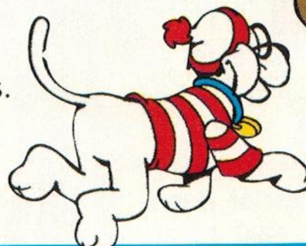
- JAK W STAROŻYTNYM RZYMIE NAZYWANO TURYSTÓW?

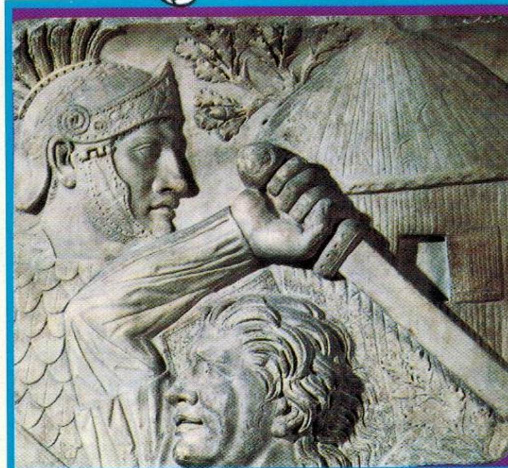
- WANDALAMI!

Wściekli Wandalowie

Rzym był najeżdżany wiele razy. W 455 r. n.e. Wandalowie przypłynęli tutaj z Afryki. Wylądowali w Italii i pomaszerowali na Rzym. Miasto doszczętnie splądrowali – nie niszczyli dzieł sztuki, ale złupili je gruntownie i wywieźli. Kiedy opuścili Rzym, zostały tylko zgliszcza. Wkrótce rozpanoszyły się choroby i głód. Liczba mieszkańców miasta spadła z ponad miliona do 20 tys.

Barbarzyńcy znosili ataki Rzymian przez setki lat. Nienawidzili ich i często z nimi walczyli. Nawet silny, dobrze wyćwiczony rzymski legionista bał się barbarzyńskiego wojownika.

BRIDGEMAN ART LIBRARY

PODRÓŻE W CZASIE

NOWY RZYM

ŻYCIE W RZYMIE STAŁO SIĘ ZBYT TRUDNE, DLATEGO CESARZE PRZENIEŚLI SIĘ DO PIĘKNEGO MIASTA NA WSCHODZIE - KONSTANTYNOPOLA.

Wschodnie cesarstwo

Cesarstwo Rzymskie było tak duże, że podzielono je na dwa: wschodnie i zachodnie – w 395 r. n.e. Kiedy zachodnia część chyliła się ku upadkowi, wschodnia rosła w siłę. W 330 r. n.e. cesarz Konstantyn przeniósł stolicę państwa rzymskiego na wschód. Nazwał ją od swego imienia Konstantynopolem. Gdy Rzym został zrujnowany przez najazdy barbarzyńców, zachodnie cesarstwo upadło, a Konstantynopol stał się drugim Rzymem.

- JAK NAZYWA SIĘ PORANNY GŁÓD?

- GŁÓD MORNING.

Cesarz Justynian zbudował wiele szkół i kościołów, w tym słynny Hagia Sofia. Opiekował się też biednymi. Rozkazał, by codziennie rozdawano głodnym tysiące bochenków chleba.

Pozostałości

Konstantynopol został założony między Europą i Azją. Było to idealne miejsce do handlu, więc szybko stało się potężne oraz bogate. Wschodnie cesarstwo przetrwało jeszcze 1000 lat!

Przez sześć lat budowano kościół Hagia Sofia, czyli Mądrości Bożej. Miał 55 m wys. i górował nad Konstantynopolem.

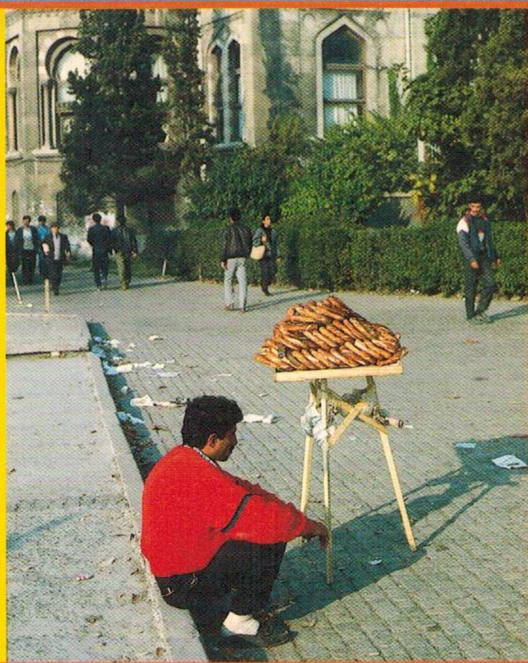
TRIP/R CRACKNELL

WARTO WIEDZIEĆ

WROGOWIE ZASTANAWIALI SIĘ DWA RAZY, ZANIM ZAATAKOWALI KONSTANTYNOPOL. MIASTO CHRONIŁO OK. 20 KM MURÓW WZMOCNIONYCH 96 SILNYMI BASTIONAMI, SETKAMI WIEŻ STRAŻNICZYCH, FOSĄ I LABIRYNTEM ZAPADNI I ZAPÓR.

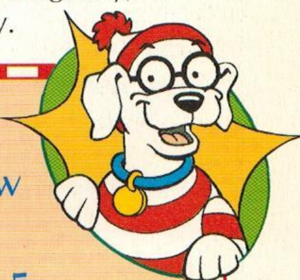
Konstantynopol, obecnie Stambuł, znajduje się w Turcji. Starożytny kościół Hagia Sofia stoi tam już blisko 1500 lat, ale bardzo się zmienił. Muzułmańscy Turcy dodali wieże minaretów i zamienili go w meczet. Od 537 r. Hagia Sofia była jednym z największych i najważniejszych kościołów na świecie. Obecnie mieści się tam muzeum.

HUTCHISON LIBRARY

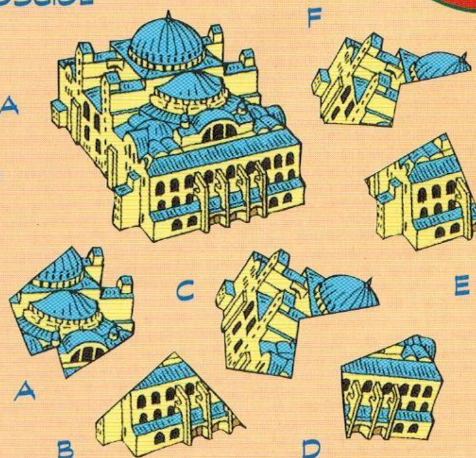
Kosztowny dwór

W 527 r. n.e. na tron wstąpił nowy cesarz – Justynian. Uczynił Konstantynopol wielkim miastem. Powiódł swoją armię do zwycięstwa i odzyskał część starego cesarstwa z rąk barbarzyńców. Dwór Justyniana był bajeczny. Nawet mozaiki zrobiono ze złota i klejnotów! Organizowano wspaniałe święta, a gości zabawiali żonglerzy, akrobaci i muzycy.

GDZIE TEN KOŚCIÓŁ?

SPOŚRÓD SZEŚCIU KAWAŁKÓW WYBIERZCIE CZTERY I UŁÓŻCIE Z NICH KOŚCIÓŁ HAGIA SOFIA. TO CHYBA NIE JEST TRUDNE?

WALLY I GOCKI KIELICH

Wally i Wenda zamierzają zdobyć nagrodę, lecz Lewus chce za wszelką cenę sprzątnąć im ją sprzed nosa.

Pewnego dnia czarodziej Białobrody był nie w humorze. Wally wraz z Wendą i Szczekiem postanowili cofnąć się w czasie do wschodniej Germanii i poszukać czegoś, co mogłoby go choć na chwilę rozweselić.
– To musi być coś niezwykłego – powiedziała Wenda, kiedy znaleźli się na skraju ciemnego lasu. – Białobrody żyje tak długo, że chyba dostał już w prezencie wszystko, co można sobie wyobrazić.
– Właśnie dlatego przenieśliśmy się do wczesnego średniowiecza – rzekł na to Wally. – Białobrody czyta teraz książkę historyczną o tamtych czasach. Myślę, że prezent z tej epoki będzie dla niego wspaniałą niespodzianką.
Gdy ruszyli na poszukiwania najbliższej wioski, w krzewach za nimi coś się poruszyło. To był Lewus! Cofnął się w czasie razem z nimi, a teraz tylko czekał, żeby narobić kłopotów!
– Może uda mi się ukraść coś cennego dla siebie? – chichotał, skradając się za trójką przyjaciół. – W każdym razie dam z siebie wszystko. I niech lepiej Wally nie próbuje mi przeszkodzić!

To jest okres, kiedy Germanią władał lud, zwany Gotami – oznajmiła Wenda Wally'emu, gdy znaleźli się przy pierwszych domostwach tętniącej życiem osady. Wokół krzątało się mnóstwo ludzi. Jedni rąbali drewno wielkimi toporami, inni oporządzali konie lub ćwiczyli walkę na miecze.
– Przynajmniej nie trafiliśmy na jakąś bitwę – rzekł Wally z lekkim uśmiechem.
– W średniowieczu zdarzały się one bardzo często!
Przyjaciele zostali przyjaźnie powitani przez mieszkańców wioski. Dzieciom szczególnie spodobał się

Szczek, który robił różne zabawne sztuczki, żeby je rozśmieszyć.
– Cóż za mądrego psa macie, moi przyjaciele! – zachwycał się wódz wioski. Miał na sobie zbroję, gdyż przed chwilą brał udział w ćwiczeniach walki. – Zwą mnie Adric. Witajcie! Przybyliście w samą porę. Zdążycie jeszcze na nasze zawody łucznicze. Najlepszy łucznik otrzyma ten oto wspaniały puchar!
Wally przyjrzał się lśniącemu pucharowi, który Adric trzymał w rękach. Był wykonany z brązu i miał misterne, głęboko żłobione wzory.
– Oto doskonały prezent dla Białobrodego!
– wykrzyknął Wally do Wendy.
– Weźmiemy udział w turnieju i wygramy główną nagrodę!
– O nie, na pewno nie – rozległ się za nimi znajomy głos. – To ja zwyciężę.
Oboje odwrócili się zaskoczeni.
Za nimi stał Lewus!

Wally, Wenda i Lewus stali w kolejce wraz z innymi śmiałkami, czekając na rozpoczęcie zawodów. Każdy miał wystrzelić tylko jedną strzałę do tarczy. Szczek przycupnął obok i patrzył.
– Strzała, która znajdzie się najbliżej środka tarczy, wygrywa – oznajmił Adric.
Wówczas pierwszy zawodnik napiął cięciwę swego łuku, wycelował w wielkim skupieniu i wystrzelił.
– Jestem dość dobra w strzelaniu z łuku
– powiedziała Wenda Wally'emu, gdy czekali na swoją kolej. – Kiedyś zestrzeliłam jabłko z drzewa.
– Tak, pamiętam – zachichotał Wally.
– A ja stałem pod drzewem i dostałem tym jabłkiem w głowę!
Lewus był tuż za Wendą i miał bardzo niezadowoloną minę. Wiedział, że nie ma szans na

wygranie zawodów – chyba że będzie oszukiwał! „Tak, to jest myśl!", stwierdził.
– Byłem najlepszym krętaczem w szkole – przypomniał sobie z zadowoleniem i schylił się, udając, że upadła mu strzała.
– A Wally i Wenda zaraz się przekonają, jak dobrze oszukuję!

Kiedy Wally zrobił krok w przód, żeby oddać strzał, nagle poczuł, że nie może ruszyć stopami!
– Aaa! – krzyknął, potykając się. – Ktoś zaplątał mi sznurowadła!
Zwolnił cięciwę i jego strzała poszybowała w innym kierunku niż tarcza.
– Ha! Jeżeli w ogóle coś trafisz, Wally, to przelatującego wróbla! – kpił Lewus, przechodząc obok niego.
Przyszła kolej na Wendę. Ale gdy mierzyła do tarczy, Lewus podkradł się i wsypał jej za kołnierz jakiś gryzący proszek.
– Jak dobrze, że zawsze mam trochę mojego proszku przy sobie na wszelki wypadek! – zaśmiał się złośliwie Lewus, a dziewczynka nagle poczuła, że musi się podrapać. Wtedy właśnie puściła cięciwę i jej strzała poleciała w drzewo!
– Co za pech! – kpił Lewus, odpychając ją na bok. – A teraz patrzcie na mistrza!
– Lewus oszukuje – rzekła do Wally'ego wzburzona Wenda, wciąż próbując podrapać się po plecach. – Jeszcze wygra turniej... Dotąd nikt z zawodników nie strzelił blisko środka tarczy.
Ale Wenda myliła się. Lewus miał problemy z naciągnięciem cięciwy, nie mówiąc już o wycelowaniu we właściwym kierunku! A kiedy już wypuścił strzałę, poluźniona cięciwa z całym impetem uderzyła go w czubek nosa!
– Auuuć! – krzyknął. – To bolało!
Popatrzył na tarczę. – Czy udało mi się trafić w środek? Po jego strzale nie było jednak ani śladu.

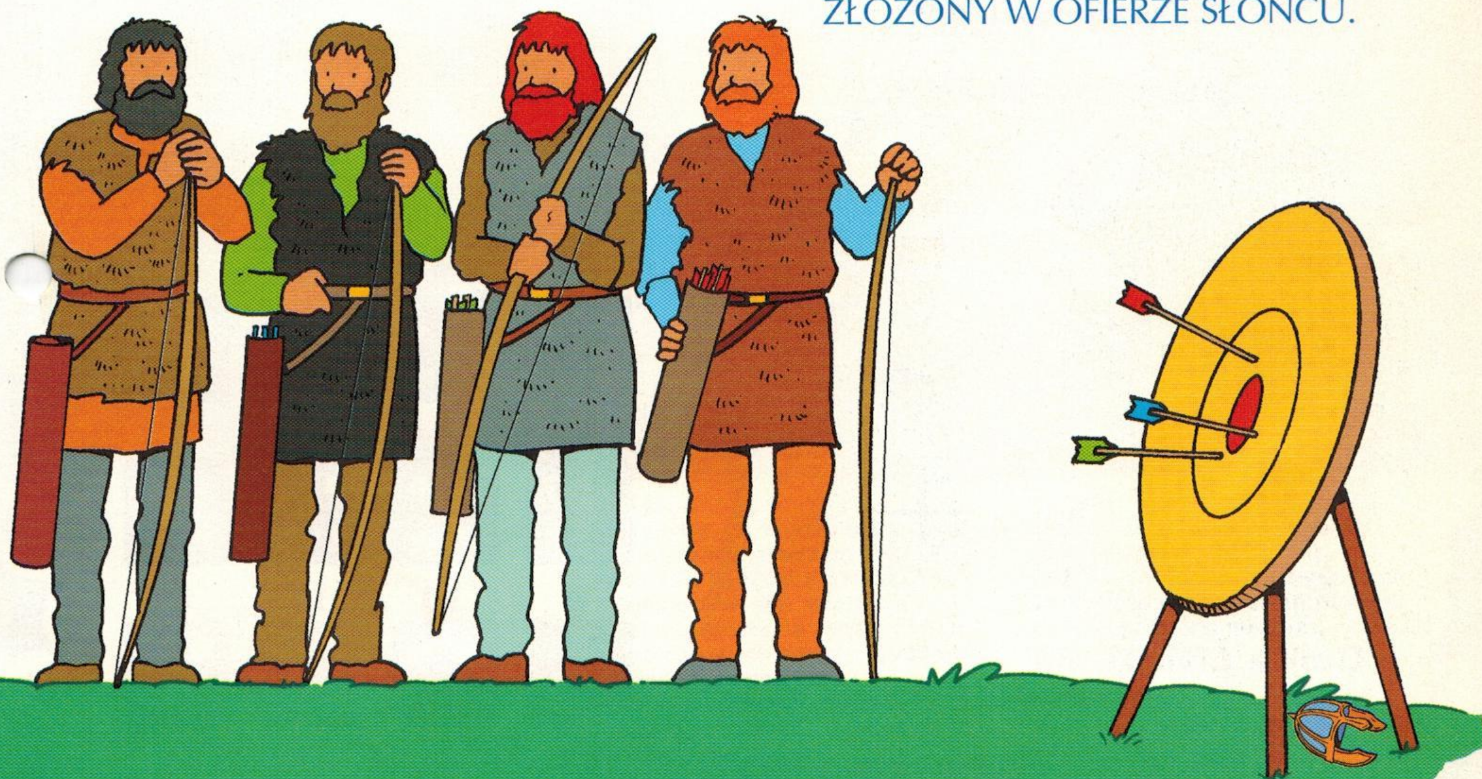
Leży u twoich stóp, przybyszu – zaśmiał się Adric. – Nigdzie nie poleciała! Wszyscy mieszkańcy wioski zanosili się ze śmiechu. Lewus poczuł się strasznie głupio. – Nikt nie będzie ze mnie drwił – wyburczał, pocierając bolący nos. – Jeśli nie mogę wygrać uczciwie, więc ukradnę nagrodę!
I mówiąc to, chwycił puchar i rzucił się do ucieczki, nim ktokolwiek zdążył go powstrzymać!
– Niech ktoś go zatrzyma! – krzyknął Adric. – Ten łobuz ucieka!
– Nie matrw się, Adricu – rzekł Wally, biorąc strzałę i napinając łuk. – Lewus na pewno daleko nie ucieknie!
Wally skoncentrował się i wypuścił strzałę. Śsssiu! Śmignęła wysoko w powietrze, po czym spadła tuż przed Lewusem, podcinając mu nogi.
– Uch – stęknął Lewus, próbując złapać oddech. – To nie fair! Przez tego Wally'ego nie udało mi się uciec!

Mieszkańcy wioski zapędzili Lewusa do czyszczenia stajni. Wally i Wenda mogli jeszcze raz spróbować sił w zawodach – i oboje trafili w środek tarczy!
– Hau! – odezwał się radośnie Szczek. Wiedział, że im się uda.
– Obydwoje jesteście zwycięzcami! – ogłosił Adric, podając Wally'emu puchar. – A teraz wzniesiemy toast na waszą cześć! Zapraszam na wyśmienity sok jagodowy!
– Wiesz, Wendo, myślę, że nasz prezent ucieszy Białobrodego – rzekł Wally.
– Oczywiście, ale najpierw się z niego napijemy!

KONIEC

W CZĘŚCI 12. WALLY MA ZOSTAĆ ZŁOŻONY W OFIERZE SŁOŃCU.

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

PO WIZYCIE W MROCZNYCH WIEKACH MAM NADZIEJĘ, ŻE WSZYSTKIE ZAGADKI BĘDĄ DLA WAS JASNE!

- DLACZEGO SKOŃCZYŁY SIĘ MROCZNE WIEKI?
- PONIEWAŻ BYŁO ZBYT JASNO OD POŻARÓW WZNIECANYCH PRZEZ HUNÓW.

Kłopotliwi barbarzyńcy

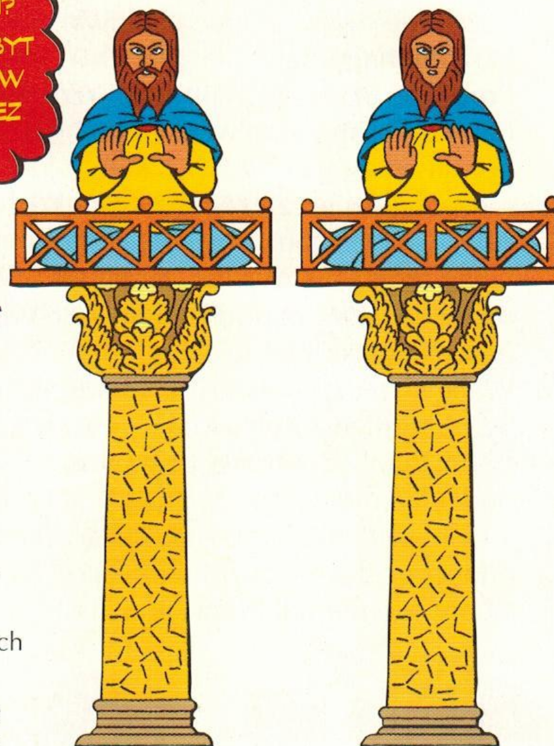
Poszukajcie 11 słów z epoki średniowiecza. Pozostałe 14 liter utworzy nazwę stolicy Cesarstwa Wschodniorzymskiego.

K	A	R	O	L	N	O	B	K
O	Ł	U	K	L	A	M	R	A
L	G	A	L	A	T	S	O	N
C	E	S	A	R	Z	E	D	N
Z	I	N	H	O	R	D	A	E
U	S	L	O	O	N	Y	T	W
G	A	P	A	T	T	Y	L	A
A	S	Ł	U	P	N	I	K	R

Wizygot z Ostrogotem o Celtach plotkują, że ci tylko włosy stroszą i ciała malują

Wytęż wzrok!

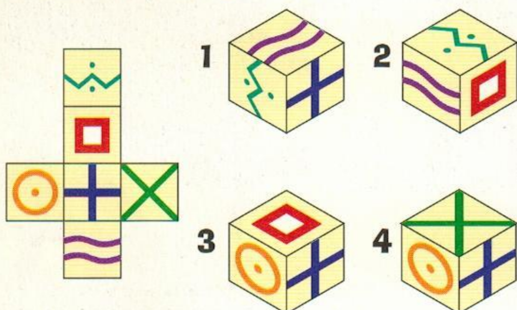
Znajdź osiem różnic między rysunkami chrześcijańskich mnichów modlących się na kolumnach.

Leniwa latorośl legionisty ledwie literowała literaturę liryczną

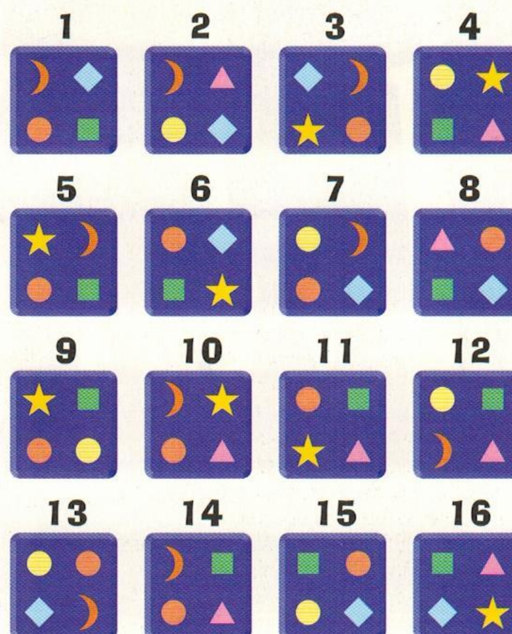
Bez pudła!

Tylko jedno z pudełek po prawej można złożyć z szablonu po lewej. Przyjrzyjcie się uważnie i odpowiedzcie które.

Domino

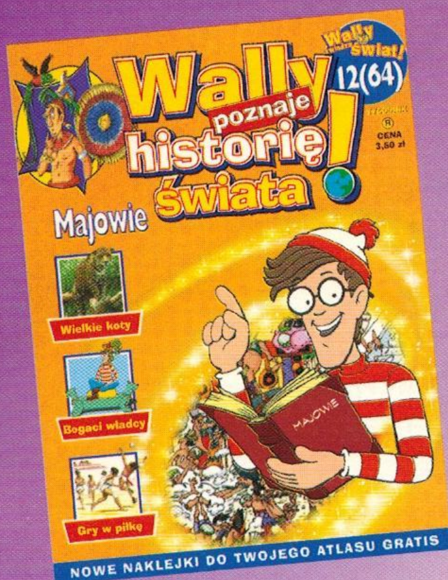
Która para kamieni z domina ma takie same znaki, ale w innej kolejności?

Celne ćwiczenie

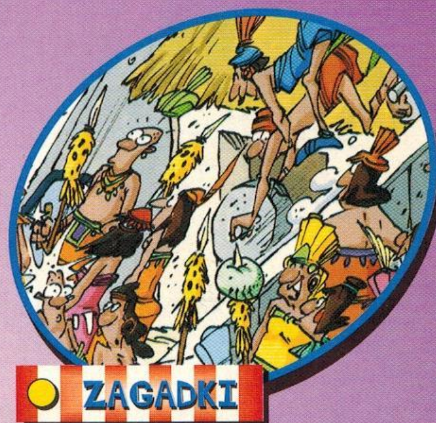
Ile słów, co najmniej trzyliterowych, można ułożyć z wyrażenia:

KAROL WIELKI

Za tydzień Wally wyrusza na spotkanie z MAJAMI

- ZAGRAMY W PIŁKĘ Z DRUŻYNĄ MAJÓW
- POZNAMY KRÓLA DŻUNGLI - JAGUARA
- DOWIEMY SIĘ, JAKIE KRWAWE RYTUAŁY ODPRAWIANO NA PIRAMIDACH SCHODKOWYCH

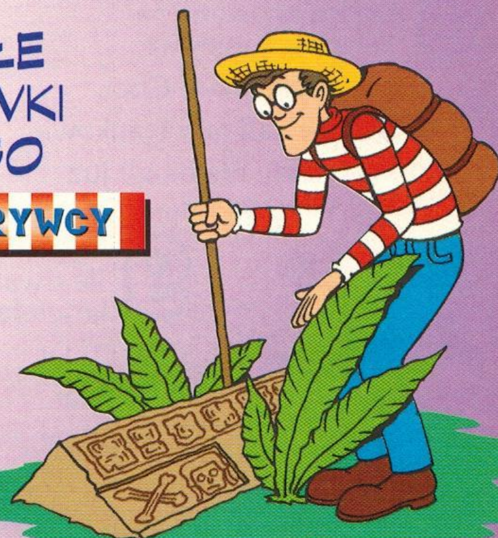

ZAGADKI

oraz

WIĘCEJ NAKLEJEK I NOWE WSPANIAŁE ŁAMIGŁÓWKI WALLY'EGO

ODKRYWCY

WOJOWNICY

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelna: Małgorzata Pędziwiatr
Z-ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Redaktor techniczny: Andrzej Kaczmarek
Korekta: Elżbieta Niegoda i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.

ISBN 83-910481-1-X, 83-87911-69-0 [cz. 11 (63)]

ATLAS:
otrzymasz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są w nim obrazki słynnych budowli, zwierząt, a także mieszkańców świata.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie. Oprócz naklejek z numerami, otrzymasz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostaniesz też zabawne naklejki Wally`ego, które możesz przykleić tam, gdzie chcesz.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymasz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

CZY ZNACIE WŁAŚCIWE ODPOWIEDZI NA TE PYTANIA, DRODZY PODRÓŻNICY?

1 Kto dowodził Wizygotami podczas ich najazdu na Rzym?

a) Alaryk,

b) Alek,

c) Eryk.

2 Co było ulubionym orężem Franków:

a) łuk i strzały,

b) topór,

c) karabin.

3 Barbarzyńscy wojownicy wieszali swoją broń:

a) u pasa,

b) na najbliższym drzewie,

c) na wieszaku.

4 Karol Wielki był:

a) wielkim magiem,

b) wielkim śpiochem,

c) wielkim władcą.

5 Attyla był wodzem:

a) Heniów,

b) Hunów,

c) Hanów.

6 Galia została przemianowana na Francję, ponieważ:

a) zamieszkali tam Goci,

b) zamieszkali tam Frankowie,

c) Rzymianie nie mogli już znieść starej nazwy.

7 Gdzie osiedlili się Wandalowie?

a) w Niemczech,

b) w Brytanii,

c) w północnej Afryce.

8 W którym roku doszło do podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie:

a) 330 r. n.e.

b) 395 r. n.e.

c) 476 r. n.e.

9 Ile trwała budowa kościoła Hagia Sofia?

a) 10 lat,

b) 6 lat,

c) 60 lat.

10 Jak nazywano Attylę?

a) „biczem Bożym",

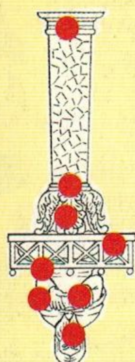
b) „batem diabła",

c) „rózgą św. Mikołaja".

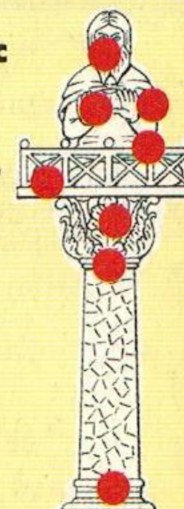

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)

Str. 1: Szukaj i znajdź: gocki klejnot - str. 8, Wandal - str. 16, celtycki krzyż - str. 2, namiot - str. 3, Hagia Sofia - str.II. **Str. 3: Rogowy problem:** Wandal, Sas, Hun, Got, Bryt, Gal. **Str. 5: Na podbój!:** topór, miecz, dzidy, groty. Str. 9: **Straszliwy wojownik:** bitwa, Italia, Wizygoci, włócznia, barbarzyńca, Awarowie, biżuteria, Rzym. Określenie Attyli - „bicz Boży". **Str. 10-11: Dla uważnych:** Wally jest pod łukiem po prawej; krzyczący Rzymianie stoją po prawej stronie na górze; dwóch okopconych wojowników znajduje się w prawym dolnym rogu; łysy barbarzyńca jest w środku; na rysunku jest 14 tarcz; łata to hełm na dole rysunku. **Str. 13: Pal i grab!:** Wizygot zrabuje 7 pucharów po drodze na Forum. **Str. 15: Gdzie ten kościół?** A, C, D i E. **Str. 20: Wytęż wzrok:** 8 różnic pokazaliśmy po prawej. **Kłopotliwi barbarzyńcy:** poziomo: Karol, łuk, klamra, Gal, cesarze, horda, Attyla, słupnik. Pionowo: kolczuga, Sasi, broda, Rawenna. Pozostałe litery dają słowo Konstantynopol. **Bez pudła:** pudełko 3. **Domino:** 7 i 13. **Celne ćwiczenie:** rolki, leki, rak, rola itp. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1a, 2b, 3a, 4c, 5b, 6b, 7c, 8b, 9b, 10a.

Str. 1: Szukaj i znajdź: gocki klejnot - str. 8, Wandal - str. 16, celtycki krzyż - str. 2, namiot - str. 3, Hagia Sofia - str.II. **Str. 3: Rogowy problem:** Wandal, Sas, Hun, Got, Bryt, Gal. **Str. 5: Na podbój!:** topór, miecz, dzidy, groty. Str. 9: **Straszliwy wojownik:** bitwa, Italia, Wizygoci, włócznia, barbarzyńca, Awarowie, biżuteria, Rzym. Określenie Attyli - „bicz Boży". **Str. 10-11: Dla uważnych:** Wally jest pod łukiem po prawej; krzyczący Rzymianie stoją po prawej stronie na górze; dwóch okopconych wojowników znajduje się w prawym dolnym rogu; łysy barbarzyńca jest w środku; na rysunku jest 14 tarcz; łata to hełm na dole rysunku. **Str. 13: Pal i grab!:** Wizygot zrabuje 7 pucharów po drodze na Forum. **Str. 15: Gdzie ten kościół?** A, C, D i E. **Str. 20: Wytęż wzrok:** 8 różnic pokazaliśmy po prawej. **Kłopotliwi barbarzyńcy:** poziomo: Karol, łuk, klamra, Gal, cesarze, horda, Attyla, słupnik. Pionowo: kolczuga, Sasi, broda, Rawenna. Pozostałe litery dają słowo Konstantynopol. **Bez pudła:** pudełko 3. **Domino:** 7 i 13. **Celne ćwiczenie:** rolki, leki, rak, rola itp. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1a, 2b, 3a, 4c, 5b, 6b, 7c, 8b, 9b, 10a.

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)